

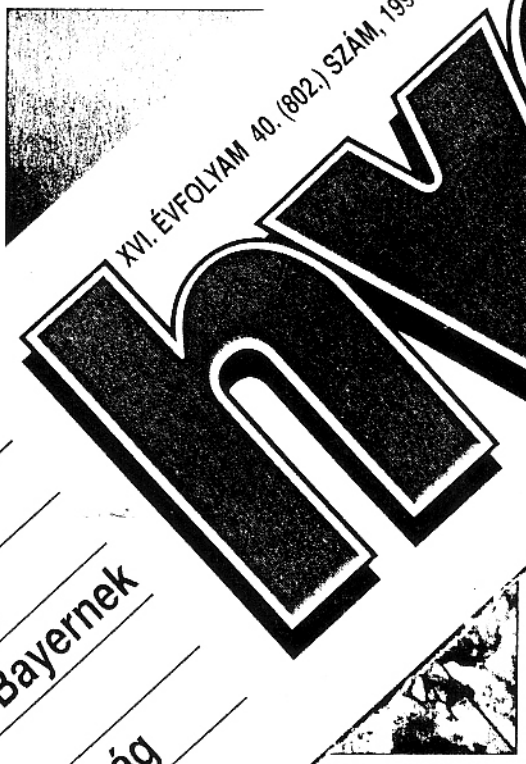
2 lap!

SZELLEMEK

beszül-
lelt.
is
k
zet-
epezze
helyzetben

mérő segít. A kísérleti szerkezetét itt a Földön egy 300 méter hosszú „köldökszínór” kapcsolja össze a vulkán peremén lévő áramgenerátorral és parabolaantennával. A kamerák képeit és a műszerek mérési adatait ez utóbbi műholdon keresztül közvetíti a NASA kaliforniai irányítóközpontjába, ahonnan a robot szükség esetén akár kézi irányítással is vezérelhető.

Dante programja azonban fejlett – mondják a konstruktorok –, hogy egyszerűbb feladatok között képes egyedül működni. A mostani gyakorlat volt külső irányítás nélkül, amikor az 110 méter magas krátert borító hótakaró jele már félúton járt kifelé, amikor

XVI. ÉVFOLYAM 40. (802.) SZÁM, 1994. OKTÓBER 8. ÁRA 48 Ft

Jamburg: titkos egyezség

Ausztria választ

Kik a kabinetfőnökök?

A baloldal arcai

Melléklet: Németország

...sze itt a Földön...
...hiszen a köl-
...onnára lett hitelesítve.
...a helyszínre érkező heli-
...ornál fogva megemelte a ro-
...abel mégis elszakadt. A heli-
...alsikerű akciója azután alaposan
...ybenhagyta Dantét: az ugyanis néhány
...néter magashól visszazuhanva megron-
...gálódott. Am John Bares, a kutatási prog-
...ram vezetője még így sem akarta sorsára
...hagyni, ezért egy katona társaságában vé-
...gül – éppen e Dante-szolgáltatta kedvező
...kítőrs-prognózisoktól felbátorodva –
...maga mászott be a vulkán belsejébe, és
...akasztott acélkötelet Dante maradványá-
...ira, a részsikerek ellenére azt is bizo-
...nyítva, hogy még messze a cél: az ember
...egyelőre saját planétáján sem képes min-
...den körülmények közt megbízható he-
...lyettest állítani maga helyett.

FRÉI ZSOLT / PRINCETON

MAGYAR KÖNYVPREMIER FRANKFURTBAN

Szabad a száj ?

Az idei frankfurti könyvvásár egyik díszvendége az Atlantisz könyvkiadó, amely szerzőjét, Halmai Gábort, illetve annak A vélemény szabadság határai című könyvét próbálja a nemzetközi figyelem reflektorfényébe állítani. A rendszerváltozás jogi megalapozása, majd az Alkotmánybíróság tájáról ismert jogászt arról kérdeztük, vajon mi újat tud mondani egy frissen felszabadult ország szerzője a szabad világban a szabadság határaitól?

HVG: Kötetében többször illeti bíráló szavakkal az Alkotmánybíróság megállapításait. Az Alkotmánybíróság elnökének tanácsadójaként hatályos döntésekről mondja azt, hogy azokkal nem ért egyet. Tolerálja-e véleményét főnöke, s egyáltalán: van-e határa az ön vélemény szabadságának?

H. G.: Azt vallom, hogy a vélemény szabadság az Alkotmánybíróságon dolgozókra is vonatkozik. Remélem, hogy mindenki számára egyértelmű: tudományos véleményt fejték ki, ezért ebből még soha konfliktusom nem származott. Azt azért – az igazság kedvéért – hozzátesszem, hogy e testületnek az elmúlt két évben folytatott ítélezési gyakorlata szerintem komolyan hozzájárult ahhoz, hogy ma már

majdnem az mondható: könyvem bizonyos fókig meghaladottá lett. Utalok például arra, hogy az izgatás súlyosabb válfaját, a gyűlöletkeltést mint jogi minősítést alkotmányellenessé nyilvánították. Ugyanilyen jelentősnek tartom azt az idei állásfoglalást, amelyben kimondták, hogy a hivatalos személy, illetve a hatóság megsértésének „tényállása” is megvalósíthatatlan.

HVG: Megítélése szerint ezzel fogja meglepni a hivatalos vásárprogram keretében a nemzetközi tudományos közvéleményt?

H. G.: Mindez korántsem csak a mi problémánk. Különösen, hogy a vélemény szabadság kérdése egyetlen társadalomban sem kizárólag jogi kérdés. Sze-

A felfedező Atlantisz

A világ legnagyobb, évente tízezer könyvkiadót felvonultató könyvásárán, Frankfurtban négy esztendeje állandó meghívott vendég Atlantisz könyvkiadó csupán néhány esztendő múlta tekinthet vissza, ám szelleimi értelemben jogelődjének tudhatja az 1981-ben indult Medvetánc című negyedévenkénti társadalomelméleti folyóiratot. Az egykor kétezzer példányos Medvetánc nevéhez fűződik a második nyilvánosságként aposztrofált szamizdat melletti, úgynevezett alternatív nyilvánosság megteremtése. A szerkesztők – Miklós Tamás filozófus és akkori baráti köre, egyebek mellett az azóta a politikába áttált Magyar Bálint – a Medvetánc tíz esztendei, politikai viharokat keltő, a betiltás állandó fenyegetettsége közbeni működésük során mintegy negyedszáz vaskos folyóiratszámot, s „mellékletként” több könyvet jelentettek meg. A folyóirat szerkesztőgárdája 1990-ben – immár Atlantisz Kiadóként – a Medvetánc egyes rovatait alakította át könyvsorozatokká. Azóta az Atlantisz – nonprofit vállalkozásként – „alapkönyvek és csemegék a társadalomtudományok és a filo-

zofia barátainak” szlogenrel négy esztendő alatt megközelítőleg negyven kötet közreadására szerzett támogatást. Az angol-szász liberalizmus klasszikusaitól, a kortárs német filozófia megkerülhetetlen személyiségétől, Jürgen Habermastól éppúgy jelentek meg tanulmányok, mint ahogy az Atlantisz adta közre először József Attila Szabad ötletek jegyzéke címet viselő analitikus naplóját. A kiadó legutóbbi, s minden bizonnyal eddigi legnagyobb nemzetközi elismerése az, hogy felkérték, vegyen részt abban az Európa születése című könyvsorozatban, amely öt különböző nyelvű és nemzetiségű, a társadalomtudományok művelőinek körében jegyzett vezető európai kiadó kezdeményezésére indult el. A „vén kontinens” közös történelmét, illetve kultúrtörténetét feldolgozó sorozat köteteit a vállalkozásban résztvevő kiadók megközelítőleg egy időben jelentetik meg. E közös munka keretében látott napvilágot márciusban Magyarországon az építész, valamint az urbanisztika nemzetközi tekintélyének, Leonardo Benevolónak A város Európa történetében című munkája is.

rintem a legszigorúbb eszközök még az olyan esetekben sem biztos, hogy hozzájárulnak a társadalom egészséges fejlődéséhez, amikor a véleményszabadság jogi korlátozása esetleg kézenfekvőnek látszana. Még akkor sem, ha olyan egyértelmű ügyekről van szó, mint amikor tagadják például a holocaust tényét. Magam is undorodom ezektől a véleményektől, de azt gondolom, hogy a büntetőjogi felelősségrevonás kevésbé hatékony e nézetek visszaszorítására, cáfolatára. Szerencsésebb, ha a társadalom az ilyen nézeteket intenzív és következetes neveléssel, felvilágosítással száműzi a perifériára.

HVG: A múlt héten az Új Magyarországnak a Hunnia című lap főszerkesztője olvasói levélben adta tudtul, hogy lapját a Legfelsőbb Bíróság jogerősen büntetlennek mondta ki. Az egyik inkriminált cikkkel ön is foglalkozik a kötetében.

Az elmondottak tükrében érdekes lehet, miként fogadta a bíróság ítéletét?

H. G.: Azzal, hogy felmentő ítélet született – könyvem szellemiségéből is következően – egyetértek. A véleményszabadsághoz hozzátartozik, hogy azok is hangoztathassák álláspontjukat, akik – például a holocausttal kapcsolatosan – bármifajta eltérő véleményt fogalmaznak meg. Egy jellemző csúsztatást azonban feltétlenül érdemes megemlíteni. A cikk szerzője azt írja, hogy őket a sajtó ennek a pernek kapcsán fasiszta nézetekkel vádolta, s lám a Legfelsőbb

Bíróság jogerős döntése ez alól a vád alól felmentette őket. Ezzel szemben egyértelműen le kell szögezni, hogy a Legfelsőbb Bíróság ítélete csupán annyit mond: a véleményszabadságba az is belefér, amit a Hunnia hangoztat.

HVG: A német jogalkotók mintha nemcsak az erkölcsi ítékezésben lennének önhöz hasonlóan szigorúak, hanem – önnel ellentétben – a jogi szankciókat illetően is...

H. G.: A Bundestag valóban szigorításra készül, az elképzelések szerint még súlyosabb szankciókat helyeznének kilátásba azokkal szemben, akik a nyilvánosság előtt tagadják például a koncentrációs táborok szörnyűségeit. Számomra viszont ebből csak az következik, hogy nem lehet tértől és időtől függetlenül szólítani a jogi szabályozásról. De visszatérve az előbbi kérdésére: mivel ez a könyv – az

angol, a német, illetve a magyar helyzetet – összehasonlító munka kívánt lenni, talán nem érdemtelen a külföldi olvasó számára, hogy nyomon követheti, miként is próbál kilábalni egy társadalom a több évtizedes „nemdemokratikus” létből, s egyáltalán: miként lehet, illetve rá lehet-e cserélni egy friss demokráciára a jogállamiságot.

HVG: Azt mondja, egyik célja az összehasonlítás volt: véleménye szerint mi ma a demokrácia felé navigáló Magyarország és az abban magát már rutinosnak tekintő Nyugat közti legfőbb különbség?

H. G.: Természetesen a véleményszabadság sehol sem korlátlan, de magam jellemző különbségnek azt tartom, hogy a több száz éves jogállami rendszerek alapvetően mindinkább az egyén védelme érdekében korlátozzák a véleményszabadságot, míg ezzel mind ez ideig ellentétes a magyarországi helyzet, az állami érdek védelme nálunk nagyon erős. Ezúttal csupán a még mindig hatályban lévő és szerintem tartathatatlan titokszabályozásra vagy a nemzeti jelképeknek – a nyugatihoz képest – sokkal fokozottabb büntetőjogi védelmére utalnék. Idehaza még egyáltalán nem nyert teret az a nyugaton egyre általánosabb felismerés, hogy ahol az állami intézményeket nyakra-főre védik a kritikáktól, ott nem lehet a közügyeket normálisan megvitatni.

Beintés a szervnek. Jogilag a hatóság megsérthetetlen

